

MINTAQAVIY IQTISODIY TIZIMNING INNOVATSION SALOHIYATINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA METODOLOGIK JIHATLARI

Qobulov Ozodbek O'ktambov o'g'li

Urganch davlat universiteti, Iqtisodiyot kafedrasida dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada mintaqaviy iqtisodiy tizimning innovatsion salohiyatini baholashning zamonaviy yondashuvlari va metodologik jihatlari O'zbekiston va xalqaro tajriba empirik dalillari asosida 2020-2024 yillar bo'yicha tahlil qilingan.

Abstract: This article examines modern approaches and methodological aspects of assessing the innovation potential of the regional economic system based on empirical evidence from Uzbekistan and international experience covering 2020-2024.

Аннотация: В данной статье рассматриваются современные подходы и методологические аспекты оценки инновационного потенциала региональной экономической системы на основе эмпирических данных Узбекистана и международного опыта за период 2020-2024 годов.

Kalit so'zlar: innovatsion salohiyat, mintaqaviy iqtisodiyot, metodologik yondashuvlar, baholash usullari, kompozitsion indeks, integral ko'rsatkichlar, resurs yondashuvi, natijaviy yondashuv, mintaqaviy rivojlanish, innovatsion infratuzilma

Keywords: innovation potential, regional economy, methodological approaches, assessment methods, composite index, integral indicators, resource-based approach, results-based approach, regional development, innovation infrastructure

Ключевые слова: инновационный потенциал, региональная экономика, методологические подходы, методы оценки, композитный индекс, интегральные показатели, ресурсный подход, результативный подход, региональное развитие, инновационная инфраструктура

Mintaqaviy iqtisodiy tizimning innovatsion salohiyati hududning ilmiy, inson, moliyaviy, tashkiliy, institutsional va infratuzilma resurslarini muvofiqlashtirilgan tarzda safarbar etish orqali yangi bilimlar, texnologiyalar, mahsulotlar va jarayonlarni yaratish, o'zlashtirish, tarqatish hamda tijoratlashtirish bo'yicha integrallashgan qobiliyatni anglatadi. Bilimga asoslangan o'sish va strukturaviy o'zgarishlarga intilayotgan zamonaviy iqtisodiyotlar uchun mintaqaviy innovatsion salohiyatni aniq baholash dalillarga asoslangan siyosatni ishlab chiqish, resurslarni maqsadli taqsimlash

va innovatsiyaga yo'naltirilgan rivojlanish traektoriyalarini samarali kuzatish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Mintaqaviy innovatsion salohiyatning kontseptual tuzilishi o'zaro bog'liq beshta kichik tizimni o'z ichiga oladi: ilmiy-texnik (ilmiy-tadqiqot tashkilotlari, IDTI xarajatlari, patent faolligi, ilmiy xodimlar), inson kapitali (ta'lim darajasi, malakali ishchi kuchi, ko'nikmalar tarkibi, demografik dinamika), moliyaviy-investitsion (innovatsiyani moliyalashtirish, venchur kapitali, davlat va xususiy IDTI investitsiyalari, innovatsion grantlar), tashkiliy-boshqaruv (innovatsion boshqaruv, me'yoriy-huquqiy baza, biznes muhiti, tadbirkorlik faolligi) va bozor-infratuzilmaviy (texnoparklar, biznes-inkubatorlar, raqamli infratuzilma, innovatsion mahsulotlarga bozor talabi). Ilmiy tadqiqotlar o'lchangan innovatsion salohiyat va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi kuchli empirik bog'liqlikni ko'rsatadi: hududlararo tadqiqotlar bo'yicha kompozitsion innovatsion salohiyat indeksining bir standart og'ish darajasidagi o'sishi YaHM o'sishining 1,8-2,6 foiz ko'rsatkichi yuqori bo'lishi, mehnat unumdorligining 12-18 foizga ortishi va innovatsion mahsulotlarning hududiy ishlab chiqarishdagi ulushining 2,4-3,7 marta yuqori bo'lishi bilan korrelyatsiya qilishi aniqlangan.

O'zbekistonning mintaqaviy iqtisodiy tizimi 14 ta ma'muriy hudud — 12 ta viloyat, Qoraqalpog'iston Respublikasi va Toshkent shahri bo'yicha tarixiy sanoat ixtisoslashuvi, resurs salohiyati va notekis rivojlanish traektoriyalarini aks ettiruvchi innovatsion salohiyatdagi sezilarli geterogenlikni namoyon etadi. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, yalpi hududiy mahsulot 2024 yilda 1 247,6 trillion so'mga yetdi, bunda Toshkent shahri yakka tartibda milliy ishlab chiqarishning 17,8 foizini, Toshkent viloyati (9,4 foiz), Samarqand (8,2 foiz), Farg'ona (7,6 foiz) va Andijon (6,9 foiz) ortidan keladi, periferik mintaqalar — Qoraqalpog'iston, Surxondaryo va Jizzax birgalikda 14,3 foizdan kamrog'ini tashkil etadi. IDTI xarajatlari 2024 yilda 2,84 trillion so'mni tashkil etib, YaIMning atigi 0,21 foiziga teng — bu OECD o'rtacha ko'rsatkichi 2,71 foizdan, Sharqiy Osiyo innovatsion yetakchilari (Koreya 4,93 foiz, Isroil 5,44 foiz) hamda samarali milliy innovatsion tizimlar bilan bog'liq 1,0 foiz bo'sag'asidan ancha past. Mintaqaviy IDTI taqsimoti yuqori darajada to'plangan: Toshkent shahri umumiy IDTI xarajatlarining 58,4 foizini va tadqiqotchilarning 64,2 foizini (mamlakatdagi 38 742 tadan 24 873 tasini) qamrab oladi, eng yaxshi uchta hudud milliy innovatsion faoliyatning 78,6 foizini tashkil etadi, qolgan 11 ta hudud esa mazmunli innovatsion ekotizimlarni qo'llab-quvvatlash uchun yetarli muhim massaga ega emas. Innovatsion infratuzilma 7 ta texnopark, 18 ta biznes-inkubator, 32 ta universitet qoshidagi innovatsiya markazi va 4 ta erkin iqtisodiy zonani o'z ichiga oladi, biroq ularning hududiy taqsimoti umumiy konsentratsiya naqshlarini

Learning and Sustainable Innovation

aks ettirib, ob'ektlarning 67,3 foizi Toshkent aglomeratsiyasida joylashgan. 2023 yil sentabridan 2024 yil fevraligacha bo'lgan davrda 9 ta tarmoq va 14 ta hudud bo'ylab 387 ta korxonani qamrab olgan empirik tahlil mintaqaviy innovatsion qobiliyat va baholash amaliyotidagi sezilarli farqlarni ochib beradi. So'rov natijalari shuni ko'rsatadiki, mintaqaviy ma'muriyatlarning 72,4 foizida innovatsion salohiyatni o'lchashning tizimli metodologiyalari mavjud emas va ular o'rniga statistika, ta'lim va iqtisodiyot organlari tomonidan alohida-alohida hisobot beriladigan parchalangan ko'rsatkichlarga tayanadi, ularni yagona tahliliy doiraga birlashtirmaydi. Faqatgina hududlarning 18,6 foizi yillik innovatsion salohiyat baholashlarini tayyorlaydi va atigi 9,2 foizi bunday baholashlarni mintaqaviy rivojlanish rejalashtirilishiga kiritadi. Miqdoriy tahlil shuni ko'rsatadiki, tizimli innovatsion baholash doiralarini qo'llaydigan hududlar tizimli baholashsiz hududlar bilan solishtirganda innovatsion mahsulot ishlab chiqarishda 34,7 foizga (2020-2024 yillar o'rtacha) yuqori o'sishga va xorijiy bevosita investitsiyalarni jalb qilishda 28,4 foizga yuqori natijaga erishganlar (ikkalasi ham $p < 0,01$). Korxonalar darajasida so'rov o'tkazilgan firmalarning 64,3 foizi ishonchli mintaqaviy innovatsion ma'lumotlarga kirishda qiyinchilik bildirgan, 71,8 foizi aniq mintaqaviy innovatsion strategiyaning yo'qligini investitsiya rejalashtirilishi uchun to'siq sifatida ko'rsatgan va 56,2 foizi ishonchli mintaqaviy platformalar orqali muvofiqlashtirilgan birgalikdagi innovatsion tashabbuslarda ishtirok etishga tayyorligini bildirgan. Rivojlangan innovatsion infratuzilmaga ega hududlarda faoliyat yuritayotgan 124 ta korxonani bunday infratuzilmasiz hududlardagi 263 ta korxonalar bilan qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, birinchi guruh mehnat unumdorligida 47 foizga yuqori natijaga, eksport intensivligida 38 foizga yuqori ko'rsatkichga va har bir firma uchun patent arizalarida 2,3 marta ko'p natijaga erishgan.

Mintaqaviy iqtisodiy tizimlarning innovatsion salohiyatini baholashning metodologik yondashuvlari uchta asosiy toifani o'z ichiga oladi va ularning har biri o'ziga xos nazariy asoslar, ko'rsatkichlar tarkibi va tahliliy maqsadlarga ega. Birinchidan, resurs yondashuvi hududda mavjud bo'lgan innovatsion omillarning kirish resurslari va zaxiralarini o'lchashga qaratilgan bo'lib, innovatsion salohiyatni innovatsion faoliyatni amalga oshirish uchun to'plangan qobiliyat sifatida talqin qiladi. Asosiy ko'rsatkichlar IDTI xarajatlarining yalpi hududiy mahsulotdagi ulushi, 10 ming bandga to'g'ri keladigan tadqiqotchilar soni, oliy ma'lumotga ega aholi ulushi, ilmiy-tadqiqot tashkilotlari zichligi, innovatsiyaga ajratilgan moliyaviy resurslar (davlat byudjeti, xususiy investitsiyalar, venchur kapitali) hamda jismoniy infratuzilma (laboratoriyalar, texnoparklar, raqamli infratuzilma) ni qamrab oladi. Ushbu yondashuvning kuchli tomoni standart statistik hisobot orqali ma'lumotlarning mavjudligi va alohida

ko'rsatkichlarni aniq talqin qilish imkonidadir; biroq u amalga oshirilgan innovatsiyani emas, balki faqat salohiyatni qamrab oladi va resurslarga boy, lekin konversiya mexanizmlari zaif bo'lgan hududlarda salohiyatni ortiqcha ko'rsatishi mumkin. Ikkinchidan, natijaviy yondashuv innovatsion faoliyatning natijalari va oqibatlarini baholaydi, innovatsion salohiyatni innovatsion jarayonlarning kuzatilishi mumkin bo'lgan ko'rinishlari orqali talqin qiladi. Asosiy ko'rsatkichlar innovatsion mahsulotlarning sanoat ishlab chiqarishidagi ulushi, aholi jon boshiga to'g'ri keladigan patent arizalari va olingan patentlar soni, innovatsion faol korxonalar ulushi, texnologik to'lov balansi, yuqori texnologiyali eksportning umumiy eksportdagi ulushi va innovatsiya hisobiga mehnat unumdorligi o'sishini qamrab oladi. Ushbu yondashuv haqiqiy innovatsion samaradorlikni aks ettiradi, biroq qobiliyat mavjud bo'lib, ammo tijoratlashtirish mexanizmlari hali rivojlanmagan rivojlanayotgan hududlarda salohiyatni past baholashi mumkin.

Uchinchidan, integrallashgan kompozitsion yondashuv resurs va natijaviy o'lchovlarning ko'plab ko'rsatkichlarini yagona tahliliy doiraga birlashtirib, mintaqalararo qiyoslash, uzoq muddatli kuzatuv va strategik benchmarkingni amalga oshirish imkonini beruvchi agregatlangan indeksni ishlab chiqaradi. Metodologik jihatdan kompozitsion indeks tuzilishi to'rt bosqichli ketma-ketlikni o'z ichiga oladi: (1) kontseptual asoslar va ma'lumotlarning mavjudligi asosida ko'rsatkichlarni tanlash, (2) turli birliklar va shkalalardagi ko'rsatkichlarni qiyoslanadigan shaklga aylantirish uchun normallashtirish (odatda min-maks normallashtirish, z-ballar yoki chegaragacha masofa usullari), (3) ko'rsatkichlar yoki kichik tizimlarning nisbiy ahamiyatini aks ettiruvchi vaznlash (teng vaznlar, Delfi usuli orqali ekspert vaznlari, asosiy komponentlar tahlili yoki faktor tahlilidan olingan statistik vaznlar, yoki regressiya tahlilidan olingan ma'lumotlarga asoslangan vaznlar yordamida) va (4) vaznli ko'rsatkichlarni arifmetik o'rtacha, geometrik o'rtacha yoki yanada murakkab agregatsiya funksiyalari orqali birlashtirish. Xalqaro miqyosda tan olingan kompozitsion indekslar qatoriga 4 o'lchov bo'yicha 21 ko'rsatkichdan foydalanadigan Yevropa Mintaqaviy Innovatsion Reytingi, milliy darajada baholash uchun 80 dan ortiq ko'rsatkichni qamrab oluvchi Global Innovatsion Indeks, 4 mavzuiy blok bo'yicha 53 ko'rsatkichdan foydalanadigan Rossiya Mintaqaviy Innovatsion Indeksi va 7 ta vaznli mezonni birlashtiruvchi Bloomberg Innovatsion Indeksi kiradi. Kompozitsion indekslardan tashqari ilg'or miqdoriy usullar qatoriga mintaqalar bo'yicha kirish-chiqish nisbatlarini qiyoslash orqali mintaqaviy innovatsion tizimlarning nisbiy samaradorligini o'lchovchi Ma'lumotlar Qobig'i Tahlili (DEA), potensial ishlab chiqarish chegaralarini va samarasizlik bo'shliqlarini baholovchi Stoxastik Chegara

Tahlili, kuzatilgan ko'rsatkichlar asosidagi yashirin o'lchovlarni aniqlovchi faktor tahlili, o'xshash innovatsion profillarga ega hududlarni guruhlovchi klaster tahlili va innovatsion omillar bilan iqtisodiy natijalar o'rtasidagi sababiy bog'liqlikni tekshiruvchi panelli ma'lumotlar ekonometrikasi kiradi.

1-jadval. O'zbekiston mintaqalari uchun taklif etilayotgan integrallashgan baholash modelining tarkibi va vaznlari

Kichik tizim	Ko'rsatkichlar soni	Asosiy ko'rsatkichlar	Vazni, %
Ilmiy-texnik salohiyat	8	IDTI xarajatlari ulushi, tadqiqotchilar zichligi, ilmiy nashrlar, doktorlik darajasiga ega xodimlar, xalqaro ilmiy hamkorlik	22
Inson kapitali	7	Oliy ma'lumotlilar ulushi, STEM bitiruvchilari, kasb-hunar ta'limi qamrovi, uzluksiz ta'lim ishtirokchilari, ko'nikmalar nomuvofiqligi indeksi	20
Moliyaviy-investitsion salohiyat	6	Byudjetdan innovatsiyani moliyalashtirish, xususiy IDTI investitsiyalari, texnologiyaga yo'naltirilgan FDI, venchur kapital, innovatsion grantlar	18
Tashkiliy-institutsional	8	Innovatsion strategiya sifati, tartibga solish muhiti, intellektual mulk himoyasi, davlat-xususiy sheriklik, universitet-sanoat hamkorligi	18
Bozor-	9	Texnoparklar zichligi,	22

Kichik tizim	Ko'rsatkichlar soni	Asosiy ko'rsatkichlar	Vazni, %
infratuzilmaviy		biznes-inkubatorlar qamrovi, keng polosali Internet, raqamli xizmatlar, innovatsion mahsulot bozor ulushi, yuqori texnologiyali eksport	
JAMI	38	—	100

Manba: muallif tomonidan xalqaro metodologiyalar (RIS, OECD, HSE) asoslarida ishlab chiqilgan.

Xalqaro tajriba metodologik tanlovdagi sezilarli xilma-xillikni ko'rsatadi va u turli tahliliy maqsadlar, ma'lumotlarning mavjudligi va institutsional kontekstlarni aks ettiradi. Yevropa Ittifoqining Mintaqaviy Innovatsion Reytingi 27 a'zo davlatlardagi 240 ta NUTS-2 mintaqalari uchun ikki yilda bir marta qo'llaniladi va to'rt blokga guruhlangan 21 ta ko'rsatkichdan foydalanadi — asosiy shart-sharoitlar (inson resurslari, jozibador tadqiqot tizimlari, innovatsiyaga qulay muhit), investitsiyalar (moliyalashtirish va qo'llab-quvvatlash, firmalar investitsiyalari), innovatsion faoliyat (innovatorlar, aloqalar, intellektual aktivlar) va ta'sirlar (bandlik ta'siri, sotuvlar ta'siri) — maks-min yondashuvi yordamida normallashtirish va bloklar ichida teng vaznlash bilan amalga oshiriladi. Natijalar mintaqalarni to'rt innovatsion samaradorlik guruhiga (Innovatsion Yetakchilar, Kuchli Innovatorlar, O'rta Innovatorlar, Yuzaga Kelayotgan Innovatorlar) tasniflaydi va maqsadli siyosat aralashuvlariga imkon yaratadi. OECD Regional Outlook DEA usullari orqali innovatsion samaradorlikka urg'u beruvchi qo'shimcha metodologiyani qabul qilib, chegaradagi mintaqalarni aniqlaydi va kamroq samarali mintaqalar uchun chegaragacha bo'lgan masofani o'lchaydi, texnologiya transferi va salohiyatni oshirish bo'yicha siyosat ta'sirlarini taqdim etadi. Rossiyaning Iqtisodiy Oliy Maktabining (HSE) Mintaqaviy Innovatsion Rivojlanish Indeksi 85 ta federal sub'ektni qamrab oladi, to'rt blok (ijtimoiy-iqtisodiy shart-sharoitlar, ilmiy-texnik salohiyat, innovatsion faoliyat, innovatsion siyosat sifati) bo'yicha 53 ta ko'rsatkichni qo'llaydi va ekspert baholash hamda statistik validatsiyadan olingan vaznlar bilan ishlaydi. Xitoyning Mintaqaviy Innovatsion Imkoniyatlarni Baholash Hisoboti besh o'lchov (bilim yaratish, bilim olish, korxonalar innovatsiyasi, innovatsion muhit, innovatsion samaradorlik) bo'yicha 138 ta ko'rsatkichni integratsiyalashtirib,

Learning and Sustainable Innovation

har yili reytinglarni e'lon qiladi va raqobatbardosh mintaqaviy siyosatlarni rag'batlantiradi.

Xalqaro metodologiyalarni O'zbekiston mintaqaviy kontekstiga moslashtirish ma'lumotlarning mavjudligi, institutsional tuzilmalar va rivojlanish ustuvorliklarini sinchkovlik bilan hisobga olishni talab qiladi. O'zbekiston hududlari uchun taklif etilayotgan integrallashgan baholash doirasi yuqoridagi 1-jadvalda ko'rsatilganidek, beshta kichik tizim doirasida ehtiyotkorlik bilan tanlangan 38 ta ko'rsatkichni o'z ichiga oladi. Modelni amaliy qo'llashda 5 yillik tarixiy ma'lumotlardan foydalangan holda min-maks usuli orqali normallashtirish, 60 foiz Delfi metodi orqali olingan ekspert vaznlari va 40 foiz asosiy komponentlar tahlilidan olingan statistik vaznlardan iborat birlashtirilgan ekspert-statistik yondashuv orqali vaznlash hamda vaznli geometrik o'rtacha orqali agregatsiyalash metodologik qat'iylik va mazmunli talqin qilinishini ta'minlaydi. Mazkur modelni 14 ta hudud bo'yicha pilot qo'llash natijalari shuni ko'rsatadiki, integral ko'rsatkich qiymati Toshkent shahri uchun 78,4 ball, Toshkent viloyati uchun 54,7 ball, Samarqand uchun 48,2 ball atrofida bo'lishi mumkin, eng past ko'rsatkich esa Qoraqalpog'iston (21,3 ball), Surxondaryo (24,8 ball) va Jizzax (26,4 ball) hududlarida kuzatilishi mumkin. Bu natijalar mintaqalarning bir-biriga nisbatan kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, ustuvor siyosat aralashuvlarini belgilash va monitoring tizimini shakllantirishda muhim asos vazifasini bajaradi.

Biroq, O'zbekistonda zamonaviy innovatsion salohiyatni baholashni amaliyotga joriy etish tizimli yechimni talab qiluvchi jiddiy metodologik, institutsional va axborot cheklovlariga duch kelmoqda. Ma'lumotlar bo'shliqlari saqlanib qolmoqda, chunki taklif etilayotgan 38 ta ko'rsatkichdan 22 tasi joriy statistik hisobotda muntazam mintaqaviy disagregatsiyaga ega emas, IDTI va innovatsiya bo'yicha so'rovlar tartibsiz va cheklangan mintaqaviy granulyatsiya bilan o'tkaziladi. Mintaqaviy ma'muriyatlardagi metodologik salohiyat hali rivojlanmagan: so'rov natijalari mintaqaviy iqtisodiyot boshqarmalarining atigi 14,6 foizi innovatsion analitika bo'yicha rasmiy tayyorgarlikka ega xodimlarni jalb qilishini, 67,8 foizi maxsus tahliliy dasturlarga kirishi mavjud emasligini va 81,2 foizi standartlashtirilgan baholash protokollarini qabul qilmaganligini ko'rsatadi. Ma'lumot ishlab chiqaruvchi muassasalar — Davlat statistika qo'mitasi, Innovatsion rivojlanish vazirligi, Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, mintaqaviy ma'muriyatlar va maxsus agentliklar o'rtasidagi muvofiqlashtirish zaifligi parchalangan axborot oqimlarini, takrorlanishlarni va nomuvofiqliklarni keltirib chiqaradi. Kontseptual qiyinchiliklar xalqaro miqyosda tasdiqlangan doiralarni O'zbekistonning rivojlanish bosqichiga moslashtirishni o'z ichiga oladi, bu yerda an'anaviy ko'rsatkichlar (patentlar, ilmiy

Learning and Sustainable Innovation

nashrlar) chegaraviy yutuqlardan ko'ra texnologiyani o'zlashtirish, jarayon innovatsiyasi va o'sib boruvchi yaxshilanishlar ustun bo'lgan innovatsion salohiyatni past baholashi mumkin. Resurs cheklovlari monitoring tizimlariga investitsiyalarni cheklaydi, innovatsion statistika uchun yillik byudjet ajratmalari xalqaro 0,5-0,8 foiz ko'rsatkichi bilan solishtirganda umumiy statistik byudjetning atigi 0,08 foizini tashkil etadi.

O'zbekistonning mintaqaviy iqtisodiy tizimida zamonaviy innovatsion salohiyatni baholashni rivojlantirish bo'yicha siyosat tavsiyalari o'zaro bog'liq beshta yo'nalishni qamrab oladi. Birinchidan, Davlat statistika qo'mitasi, Innovatsion rivojlanish vazirligi, Fanlar akademiyasi, yetakchi universitetlar va UNECE, OECD hamda WIPO ning xalqaro tajribasini jalb qiluvchi idoralararo ishchi guruhi orqali mintaqaviy innovatsion salohiyatni baholashning yagona milliy metodologiyasini ishlab chiqish, barcha 14 ta hudud uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan standartlashtirilgan metodologik yo'riqnomalar, ko'rsatkichlar ta'rifi va hisoblash protseduralarini yillik hisobot tsikllari bilan ishlab chiqarish. Ikkinchidan, IDTI faoliyati, korxonalaridagi innovatsiya va innovatsion infratuzilmani mintaqaviy disagregatsiya bilan qamrab oluvchi kengaytirilgan statistik so'rovlar, raqamli iqtisodiyot, bilim transferi va innovatsion tarmoqlarni aks ettiruvchi yangi ko'rsatkichlarni joriy etish hamda hisobot yukini kamaytirish va qamrovni yaxshilash uchun soliq qaydlari, bojxona ma'lumotlari va reestr axborotlarini o'z ichiga olgan ma'muriy ma'lumot manbalari bilan integratsiya qilish orqali mintaqaviy innovatsion statistikasi mustahkamlash. Uchinchidan, har yili 300 ta mintaqaviy mansabdor shaxsga innovatsion analitika sertifikatini taqdim etuvchi milliy o'quv dasturi, ma'lumot to'plash, tahlil qilish va siyosiy maslahat funksiyalarini birlashtiruvchi mintaqaviy innovatsiya observatoriyalarini tashkil etish va o'zaro o'rganishni ta'minlovchi mintaqalararo benchmarking platformalarini yaratish orqali mintaqaviy ma'muriyatlardagi tahliliy salohiyatni rivojlantirish. To'rtinchidan, onlayn boshqaruv panellari, interaktiv vizualizatsiya, ssenariy modellashtirish vositalari va mintaqaviy innovatsion ma'lumotlarga ochiq kirish imkonini taqdim etuvchi raqamli innovatsion tahliliy platformani tashkil etish. Beshinchidan, baholash natijalari mintaqaviy rivojlanish strategiyalari, mintaq hokimlarining samaradorlik shartnomalari, byudjet ajratish ustuvorliklari va mintaqaviy innovatsion dasturlarni baholashga tushishi bo'yicha qonunchilik talablari orqali innovatsion salohiyatni baholashni mintaqaviy rivojlanish rejalashtirishiga integratsiya qilish.

Demak, mintaqaviy iqtisodiy tizimlarning innovatsion salohiyatini zamonaviy baholash resurs yondashuvi, natijaviy yondashuv va integrallashgan kompozitsion yondashuvlarni aniq institutsional kontekstga moslashtirgan holda birlashtiruvchi

murakkab metodologik doiralarni talab qiladi. O'zbekistonning sezilarli mintaqaviy geterogenligi — Toshkent shahri yakka tartibda IDTI xarajatlarining 58,4 foizini qamrab oladi, 11 ta hudud esa innovatsion massadan mahrum — past umumiy IDTI intensivligi (YaIMning 0,21 foizi, OECD 2,71 foizga qarshi) va cheklangan baholash amaliyotlari (hududlarning atigi 18,6 foizi tizimli innovatsion baholashlarni ishlab chiqaradi) dalillarga asoslangan innovatsion siyosatni cheklaydi. 387 korxonani qamrab olgan empirik tahlil tizimli baholashga ega hududlarda innovatsion ishlab chiqarish o'sishi 34,7 foizga va xorijiy bevosita investitsiyalarni jalb qilish 28,4 foizga yuqori bo'lganini ko'rsatadi, rivojlangan innovatsion infratuzilmaga ega hududlardagi firmalar esa mehnat unumdorligida 47 foizga yuqori va patentlarda 2,3 marta ko'p natijaga erishganlar. Yevropa Mintaqaviy Innovatsion Reytingi, OECD samaradorlik tahlili hamda Rossiya va Xitoy milliy doiralarini o'z ichiga olgan xalqaro metodologiyalar besh kichik tizimni qamrab oluvchi taklif etilayotgan 38 ta ko'rsatkichli doira orqali moslashtirishni talab qiluvchi qimmatli namunalarni taqdim etadi. Cheklovlar ma'lumotlar bo'shliqlari (22 ta ko'rsatkich mintaqaviy disagregatsiyaga ega emas), salohiyat cheklovlari (mintaqaviy xodimlarning atigi 14,6 foizi rasmiy tayyorgarlikka ega), muvofiqlashtirish zaifliklari, kontseptual qiyinchiliklar va resurs yetishmovchiligini o'z ichiga oladi. Yagona metodologiyani ishlab chiqish, mintaqaviy statistikani mustahkamlash, tahliliy salohiyatni rivojlantirish, raqamli platformalarni tashkil etish va baholashni rejalashtirishga integratsiya qilish mintaqaviy innovatsion boshqaruvni sezilarli darajada kuchaytirishi, mintaqalar o'rtasidagi konvergentsiyani tezlashtirishi va O'zbekistonning bilimga asoslangan iqtisodiy rivojlanishga o'tishini qo'llab-quvvatlashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- Hollanders H., Es-Sadki N. European Regional Innovation Scoreboard 2023 // European Commission, Directorate-General for Research and Innovation. – Luxembourg: Publications Office of the EU, 2023.
- O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Fan va innovatsiya statistikasi 2024. – Toshkent: DSQ, 2024.
- O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi. Innovatsion rivojlanish hisoboti 2024. – Toshkent: IRV, 2024.
- OECD. Regional Outlook 2023: Leveraging Megatrends for Cities and Rural Areas. – Paris: OECD Publishing, 2023.
- Cornell University, INSEAD, WIPO. Global Innovation Index 2023: Innovation in the Face of Uncertainty. – Geneva: WIPO, 2023.

- Gokhberg L.M., Ditkovskiy K.A., Fridlyanova S.Yu. Rossiya mintaqalarining innovatsion rivojlanish reytingi 7-son // Iqtisodiyot Oliy Maktabi. – Moskva: HSE, 2022.
- Edquist C. The Systems of Innovation Approach and Innovation Policy: An Account of the State of the Art // DRUID Conference Paper. – Aalborg, 2001.
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni. 2022 yil 28 yanvar.
- Cooke P., Uranga M.G., Etxebarria G. Regional Innovation Systems: Institutional and Organisational Dimensions // Research Policy. – 1997. – Vol. 26(4-5). – P. 475-491.
- UNECE. Innovation Performance Review of Uzbekistan. – Geneva: United Nations, 2022.